

Carta oberta als bisbes catòlics de tot el món

Hans Küng, 15-Abril-2010

Font: www.esglésiaplural.cat

Benvolguts bisbes,

Joseph Ratzinger, ara Benet XVI, i jo varem ser entre 1962 i 1965 els dos teòlegs més joves del Concili. Ara, tots dos som els més ancians i els únics que seguim plenament en actiu. Jo sempre també he entès la meva tasca teològica com un servei a l'Església. Per això, preocupat per aquesta nostra Església, sumida en la crisi de confiança més profunda des de la Reforma, us dirigeixo una carta oberta en el cinquè aniversari de l'accés al pontificat de Benet XVI. No tinc altra possibilitat d'arribar a vosaltres.

Vaig apreciar molt que el papa Benet, al poc temps de la seva elecció, em convidés a mi, el seu crític, a una conversa de quatre hores, que va discórrer amistosament. En aquell moment això em va fer concebre l'esperança que Joseph Ratzinger, el meu antic col·lega a la Universitat de Tübinga, podria trobar, malgrat tot, el camí cap a una major renovació de l'Església i l'entesa ecumènica en l'esperit del Concili Vaticà II.

Les meves esperances, i les de tants catòlics i catòliques compromesos, malauradament, no s'han complert, cosa que he fet saber al papa Benet de diverses formes en la nostra correspondència. Sens dubte, ha dut a terme a consciència les seves quotidianes obligacions papals i ens ha obsequiat amb tres útils encíclics sobre la fe, l'esperança i l'amor. Però pel que fa als grans desafiaments del nostre temps, el seu pontificat es presenta cada vegada més com el de les oportunitats desaprofitades, no com el de les ocasions aprofitades:

- S'ha desaprofitat l'oportunitat d'una entesa perdurable amb els jueus: el Papa torna a introduir la pregària preconiliar en què es demana per a la il·luminació dels jueus mentre readmet a l'Església bisbes cismàtics notòriament antisemites, impulsa la beatificació de Pius XII i només es pren seriosament el judaisme com una arrel històrica del cristianisme, no com una comunitat de fe que perdura i que té un camí propi cap a la salvació. Els jueus de tot el món s'han indignat amb el predicador pontifici en la litúrgia papal del Divendres Sant, en què va comparar les crítiques al Papa amb la persecució antisemita.
- S'ha desaprofitat l'oportunitat d'un diàleg en confiança amb els musulmans, és simptomàtic el discurs de Benet XVI a Ratisbona, en què, mal aconsellat, va caricaturitzar l'Islam com a la religió de la violència i la inhumanitat, alimentant així la duradora desconfiança dels musulmans.
- S'ha desaprofitat l'oportunitat de la reconciliació amb els pobles nadius colonitzats de Llatinoamèrica: el Papa afirma amb tota serietat que aquests "anhelaven" la religió dels seus conqueridors europeus.

- S'ha desaprofitat l'oportunitat d'ajudar els pobles africans en la lluita contra la superpoblació, aprovant els mètodes anticonceptius, i en la lluita contra la sida, admetent l'ús de preservatius.
- S'ha desaprofitat l'oportunitat de concloure la pau amb les ciències modernes: reconeixent inequívocament la teoria de l'evolució i aprovant de manera diferenciada nous àmbits de recerca, com el de les cèl·lules mare.
- S'ha desaprofitat l'oportunitat que també el Vaticà faci, finalment, de l'esperit del Concili Vaticà II la brúixola de l'Església catòlica, impulsant les seves reformes.

Aquest últim punt, estimats bisbes, és especialment greu. Una i altra vegada, aquest Papa relativitza els textos Conciliaris i els interpreta de manera retrògrada contra l'esperit dels pares del Concili. Fins i tot se situa expressament contra el Concili ecumènic, que segons el dret canònic representa l'autoritat suprema de l'Església catòlica:

- Ha readmès a l'Església, sense condicions, els bisbes de la Germandat Sacerdotal Sant Pius X, ordenats il·legalment fora de l'Església catòlica que rebutgen el Concili en aspectes centrals.
- Dóna suport amb tots els mitjans a la Missa medieval tridentina i ell mateix celebra ocasionalment l'Eucaristia en llatí i d'esquena als fidels.
- No porta a terme l'entesa amb l'Església anglicana, signada en els documents ecumènics oficials (ARCIC), sinó que intenta atreure cap a l'Església catòlica-romana a sacerdots anglicans casats renunciant a aplicar-los el vot del celibat.
- Ha reforçat els poders eclesials contraris al Concili amb el nomenament d'alts càrrecs anticonciliaris (a la Secretaria d'Estat i en la Congregació per a la Litúrgia, entre d'altres) i bisbes reaccionaris a tot el món.

El Papa Benet XVI sembla allunyar-se cada vegada més de la gran majoria del poble de l'Església, que de tota manera s'ocupa cada vegada menys de Roma i que, en el millor dels casos, encara s'identifica amb la seva parròquia i els seus bisbes locals .

Sé que alguns de vosaltres patiu pel fet que el Papa es vegi plenament recolzat per la cúria romana en la seva política anticonciliar. Aquesta intenta sufocar la crítica en l'episcopat i en l'Església i desacreditar per tots els mitjans als crítics. Amb una renovada exhibició de pompa barroca i manifestacions efectistes cara als mitjans de comunicació, Roma tracta d'exhibir una Església forta amb un "representant de Crist" absolutista, que reuneix a les seves mans els poders legislatiu, executiu i judicial. No obstant això, la política de restauració de Benet ha fracassat. Totes les seves aparicions públiques, viatges i documents no són capaços de modificar en el sentit de la doctrina romana la postura de la majoria dels catòlics en qüestions controvertides, especialment en matèria de

moral sexual. Ni tan sols les trobades papals amb la joventut, a les quals assisteixen sobretot agrupacions conservadores carismàtiques, poden frenar els abandonaments de l'Església ni despertar més vocacions sacerdotals.

Precisament vosaltres, com a bisbes, ho lamenteu en el més profund: des del Concili, desenes de milers de sacerdots han abandonat la seva vocació, sobretot a causa de la llei del celibat. La renovació sacerdotal, tot i que també la de membres dels ordes, de germanes i germans laics, ha caigut tant quantitativament com qualitativament. La resignació i la frustració s'estenen en el clergat, precisament entre els membres més actius de l'Església. Molts se senten abandonats en les seves necessitats i pateixen per l'Església. Pot ser que aquest sigui el cas en moltes de les vostres diòcesis: cada vegada més esglésies, seminaris i parròquies buits. En alguns països, a causa de la manca de sacerdots, es fingeix una reforma eclesial i les parròquies es refonen, sovint en contra de la seva voluntat, constituint gegantines "unitats pastorals" en què els escassos sacerdots estan completament desbordats.

I ara, a les moltes tendències de crisi encara s'afegeixen escàndols que clamen al cel: sobretot l'abús de milers de nens i joves per clergues -als Estats Units, Irlanda, Alemanya i altres països- lligat tot això a una crisi de lideratge i confiança sense precedents. No es pot silenciar que el sistema d'ocultació posat en marxa a tot el món davant els delictes sexuals dels clergues va ser dirigit per la Congregació per la Fe romana del cardenal Ratzinger (1981-2005), en la qual ja sota Joan Pau II es van recopilar els casos sota el més estricte secret. Encara el 18 de maig de 2001, Ratzinger enviava un escrit solemne sobre els delictes més greus (Epistula de delictis gravioribus) a tots els bisbes. En ella, els casos d'abusos es situaven sota el Secretum pontificium, la vulneració pot comportar severes penes canòniques. Amb raó, doncs, són molts els que exigeixen al llavors prefecte i ara Papa un mea culpa personal. No obstant això, per Setmana Santa ha perdut l'ocasió de fer-ho. En comptes d'això, el Diumenge de Rams va moure al degà del col·legi cardenalici a aixecar urbi et orbe testimoni de la seva innocència.

Les conseqüències de tots aquests escàndols per a la reputació de l'Església catòlica són devastadores. Això és una cosa que també confirmen ja dignataris d'alt rang. Innombrables sacerdots i educadors de joves, sense "taca" i summament compromesos, pateixen sota una sospita general. Vosaltres, estimats bisbes, heu de plantejar la pregunta de com hauran de ser en el futur les coses en la nostra Església i en les vostres diòcesis. Tanmateix, no voldria fer-vos cap esquema d'un programa de reforma, això ja ho he fet en repetides ocasions, abans i després del Concili. Només voldria plantejar sis propostes que, és la meva convicció, seran recolzades per milions de catòlics que no tenen veu.

1. No callar: en vista de tantes i tan greus irregularitats, el silenci us fa còmplices. Allà on considereu que determinades lleis, disposicions i mesures són contraproduents, hauríeu, per contra, d'expressar-ho amb la major franquesa. No envieu a Roma declaracions de submissió, sinó demandes de reforma!

2. Escometre reformes: en l'Església i en l'episcopat són molts els que es queixen de Roma, sense que ells mateixos facin poc o res. Però avui, quan en una diòcesi o parròquia no es va a missa, la tasca pastoral és ineficaç, l'obertura a les necessitats del món limitada, o la cooperació mínima, la culpa no es pot descarregar sense més sobre Roma. Bisbe, sacerdot o laic, tots i cada un han de fer alguna cosa sigui major o menor per a la renovació de l'Església en el seu àmbit vital. Moltes grans coses en les parròquies i en l'Església sencera s'han posat en marxa gràcies a la iniciativa d'individus o de grups petits. Com a bisbes, heu de donar suport i encoratjar aquestes iniciatives i atendre, ara mateix, les queixes justificades dels fidels.
3. Actuar col·legiadament: després d'un viu debat i contra la sostinguda oposició de la cúria, el Concili va decretar la col·legialitat del Papa i els bisbes en el sentit dels Fets dels Apòstols, on Pere tampoc actuava sense el col·legi apostòlic. No obstant això, en l'època postconciliar els papes i la cúria han ignorat aquesta decisió central del Concili. Des que el papa Pau VI, ja als dos anys del Concili, publicà una encíclica per a la defensa de la discutida llei del celibat, va tornar a exercir la doctrina i la política papal a l'antic estil, no col·legiat. Inclús i tot fins a la litúrgia es presenta el Papa com autòcrata, fins l'extrem que els bisbes, dels que s'agrada envoltar, apareixen com comparses sense veu ni vot. Per tant, no hauríeu, estimats bisbes, d'actuar només com a individus, sinó en comunitat amb els altres bisbes, amb els sacerdots i amb el poble de l'Església, homes i dones.
4. L'obediència il·limitada només es deu a Déu: tots vosaltres, a la solemne consagració episcopal, heu prestat davant el Papa un vot d'obediència il·limitada. Però sabeu igualment que mai es deu obediència il·limitada a una autoritat humana, només a Déu. Per tant, el vostre vot no us impedeix dir la veritat sobre l'actual crisi de l'Església, de la vostra diòcesi i dels vostres països. Seguint en tot l'exemple de l'apòstol Pau, que es va enfrontar a Pere i va haver de "dir-li a la cara que actuava de forma condemnable" (Gal 2, 11). Una pressió sobre les autoritats romanes en l'esperit de la germandat cristiana pot ser legítima quan aquestes no concordin amb l'esperit de l'Evangeli i el seu missatge. La utilització del llenguatge vernacle en la litúrgia, la modificació de les disposicions sobre els matrimonis mixtos, l'afirmació de la tolerància, la democràcia, els drets humans, l'enteniment ecumènic i tantes altres coses només s'han assolit per la tenaç pressió des de baix.
5. Aspirar a solucions regionals: és freqüent que el Vaticà faci oïdes sordes a demandes justificades de l'episcopat, dels sacerdots i dels laics. Amb tanta major raó s'ha d'aspirar a aconseguir de forma intel·ligent solucions regionals. Un problema especialment espinós, com sabeu, és la llei del celibat, provinent de l'Edat Mitjana i que s'està qüestionant amb raó a tot el món precisament en el context dels escàndols per abusos sexuals. Una modificació en contra de la voluntat de Roma sembla pràcticament impossible. Tanmateix, això no ens condemna a la passivitat: un sacerdot que després de madura reflexió pensi en casar-se no ha de renunciar automàticament al seu estat si el bisbe i la comunitat li donen suport.

Algunes conferències episcopals podrien procedir amb una solució regional, encara que seria millor aspirar a una solució per a l'Església en conjunt. Per tant:

6. Exigir un Concili: així com es va requerir un Concili ecumènic per a la realització de la reforma litúrgica, la llibertat de religió, l'ecumenisme i el diàleg interreligiós, cal fer el mateix per solucionar el problema de la reforma, que ha irromput ara de forma dramàtica. El Concili reformista de Constança al segle previ a la reforma va acordar la celebració de Concilis cada cinc anys, disposició que, però, va burlar la cúria romana. Sens dubte, aquesta farà ara el que pugui per impedir un Concili del qual ha de témer una limitació del seu poder. En tots vosaltres hi ha la responsabilitat d'imposar un Concili o almenys un sínode episcopal representatiu.

L'apel·lació que us dirigeixo a la vista d'aquesta Església en crisi, estimats bisbes, és que poseu a la balança l'autoritat episcopal, revalorada pel Concili. En aquesta situació de necessitat, els ulls del món estan posats en vosaltres. Innombrables persones han perdut la confiança en l'Església catòlica. Per recuperar-la només valdrà abordar de forma franca i honrada els problemes i les reformes conseqüents. Us demano, amb tot el respecte, que contribuïu amb el que us correspongui, quan sigui possible en cooperació amb la resta dels bisbes, però, si cal, també en solitari, amb "valentia" apostòlica (Fets 4, 29-31). Doneu als vostres fidels signes d'esperança i alè i a la nostra església una perspectiva.

Us saluda, en la comunió de la fe cristiana, Hans Küng.